

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

“Vi är inte bara fritidsledare, vi är allt”

**Fritidsverksamhetens betydelse för det
brottsförebyggande arbetet.**

Maja Sätervi

Mathilda Richt Jönsson

Kandidatuppsats: SOPB63

Aktuell termin: VT 2023

Handledare: Lars B. Ohlsson

Abstract

Authors: Maja Sätervi & Mathilda Richt Jönsson

Title: “We are not just recreation leaders, we are everything” - Recreational centers significance for the crime prevention work. [Translated title]

Supervisor: Lars B. Ohlsson

Assessor: Lupita Svensson

This study aimed to investigate how Swedish youth recreational centers can work crime preventing. The study is based upon semi-structured interviews conducted from people who have worked or work at youth recreational centers in areas that are classified as vulnerable areas according to the NOA-group (Nationella operativa avdelningen). We have analyzed the interviews using Hirschi's social bond theory, Merton's strain theory and Akers social learning theory. The study found that staff working at the youth recreational centers view their work approach as furtherance rather than preventing. However, all agreed that the furtherance approach in turn becomes preventative. Furthermore results showed that the centers provided free activities which enabled all youths to participate despite their families financial situation. The neighborhood has shown to have an impact on how the centers operate thus they meet youths experiencing social vulnerability such as overcrowding, financial issues and lack of leisure activities in their neighborhoods. Cooperation with police and social services have shown to be important for the prevention work and for the center's reputation. The centers enable relationship building for the youths with both staff and other youths which have shown to minimize the risk for offending.

Key words: Youth recreational centers, crime prevention, leisure activities, vulnerable areas.

Förord

Vi vill börja med att tacka alla respondenter som gjort denna studie möjlig. Eftersom våra medverkande är anonyma kommer vi inte att nämna namn, ni vet vem ni är.

Vi vill också rikta ett stort tack till vår handledare Lars B. Ohlsson för all stöttning och alla råd genom vår process.

Stort tack!

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar.....	6
1.3 Begreppsdefinitioner.....	6
1.3.1 Utsatta områden.....	6
1.3.2 Fritidsverksamheter.....	7
2. Kunskapsläget.....	7
2.1 Litteratursökning.....	8
2.2 Fritidsverksamheten.....	8
2.2.1 Fritidens betydelse för unga.....	8
2.2.2 Förutsättningar för en gynnsam fritidsgård.....	9
2.3 Ungdomskriminalitet.....	11
2.3.1 Riskfaktorer.....	11
2.3.2 Förebyggande insatser.....	12
3. Teoretiska utgångspunkter.....	13
3.1 Hirschis teori om sociala band.....	14
3.2 Mertons strainteorier.....	15
3.3 Akers sociala inlärningsteori.....	15
4. Metod.....	16
4.1 Val av metod.....	16
4.2 Urval.....	17
4.3 Förförståelse.....	19
4.4 Metodens tillförlitlighet.....	19
4.5 Bearbetning och analys.....	21
4.6 Etiska överväganden.....	21
4.7 Arbetsfördelning.....	22
5. Resultat & Analys.....	23
5.1 Fritidsverksamheterna.....	23
5.1.1 Förebyggande arbete och det främjande perspektivet.....	23
5.1.2 Målgruppen.....	25
5.1.3 Att skapa en meningsfull fritid.....	26
5.2 Personalens roll på fritidsverksamheterna.....	29
5.2.1 Relationsskapande.....	29
5.2.2 Förebilder.....	30
5.2.3 Att upprätthålla struktur och arbeta konsekvent.....	31
5.3 Fritidsverksamhetens möjligheter, hinder och utmaningar.....	33

5.3.1 Samverkan.....	33
5.3.2 Resurser.....	35
5.3.3 Att behöva bevisa sin plats.....	36
6. Diskussion.....	37
7. Källförteckning.....	40
Bilaga 1 - Informationsbrev.....	43
Bilaga 2 - Utförligt informationsbrev.....	44
Bilaga 3 - Intervjuguide.....	46

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Kriminalitet är ett ständigt diskuterat samhällsproblem. Detta framgår inte minst av politiken och regeringens mål för sina 100 första dagar där kriminalitet var ett av de huvudsakliga områdena för förändring. Ett av Regeringens mål var mer specifikt uttalat "Förebygga att fler unga dras in i kriminalitet." (Regeringskansliet 2023). Att fokusera på ungdomar är av relevans då ungdomar är den mest brottsaktiva gruppen sett till sin andel av befolkningen och tonåren beskrivs som den mest brottsintensiva perioden i livet (Polisen 2022a; Socialstyrelsen 2013).

I ett samhälle där kriminalitet är högst närvarande blir det brottsförebyggande arbetet av stor betydelse. Polisen beskriver att en viktig del i det brottsförebyggande arbetet är samarbete med andra organisationer som till exempel frivillighetsorganisationer, socialtjänst och skolor (Polisen 2022b). Genom att arbeta förebyggande kan det på längre sikt ske en förändring.

Att identifiera olika riskfaktorer kan underlätta det förebyggande arbetet. Riskfaktorer kan vara att bo i ett område med begränsade socioekonomiska resurser samt leva i en svår familjesituation (Polisen 2022b). Ett motiv till att unga går med i kriminella gäng är att de kan få vara en del av en gemenskap och uppleva trygghet (Liljeholm 2014, s. 241). Utifrån detta kan kriminaliteten därmed fungera som en sorts fritidssysselsättning för de unga (ibid, s. 238).

Ungas fritid präglas ofta av brist på vuxen kontroll och struktur. Fritiden är även en plats där risker såsom alkohol, droger, våld och riskfyllda aktiviteter och kontakter finns (Ungdomsstyrelsen 2007, s. 11). Oron för att unga hamnar snett kan därmed relateras till vad de gör på sin fritid, detta då kombinationen av riskfyllda aktiviteter och bristande tillsyn från vuxna kan göra ungdomars fritid problematisk (ibid.).

Att ha en fritidsaktivitet kan hjälpa att stärka unga personers sociala nätverk, bidra till att utveckla sociala färdigheter samt hjälpa den unga att få positiva anknytningar (Gilligan 2000, s. 44). Vidare kan platsen för fritidsaktiviteten leda till en känsla av tillhörighet där den äldre personalen kan ha en stödjande och vägledande roll i den ungas liv (ibid.). För familjer som inte har råd eller av olika anledningar inte kan sätta sina barn på fritidsaktiviteter kan fritidsgårdar fylla ett tomrum. Fritidsgården ligger ofta i deras bostadsområde och erbjuder kostnadsfria fritidsaktiviteter. Detta möjliggör för de unga att få en meningsfull fritid (Geidne 2015, s.1172).

Med denna insikt kring riskfaktorer till att unga hamnar i kriminalitet och vikten av att unga har en fritidssysselsättning kommer denna studie att fokusera på hur kommunala fritidsverksamheter i utsatta områden kan arbeta brottsförebyggande.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur kommunala fritidsverksamheter i utsatta områden kan arbeta brottsförebyggande med barn och ungdomar. För att kunna besvara detta har vi utformat följande frågeställningar:

- Vilka arbetsmetoder beskriver personalen på fritidsverksamheterna för att arbeta brottsförebyggande?
- På vilket sätt beskriver personalen att verksamhetens arbete påverkas av deras geografiska plats?
- Vad främjar respektive hindrar fritidsverksamheterna att arbeta brottsförebyggande?

1.3 Begreppsdefinitioner

I detta avsnitt kommer vi att presentera två begrepp och dess definitioner: utsatta områden och fritidsverksamheter. Begreppen definieras då de är centrala för uppsatsen.

1.3.1 Utsatta områden

Under 2021 framförde Nationella operativa avdelningen (NOA) en lägesbild över utsatta områden i Sverige. NOA definierar tre typer av utsatta områden: utsatt område, särskilt utsatt område samt riskområde. Ett utsatt område definieras som ett avgränsat geografiskt område med låg socioekonomisk status där kriminalitet har en inverkan på lokalsamhället. Ett särskilt utsatt område präglas av en utbredd ovilja att delta i rättsprocesser och att samarbeta med rättsväsendet. I särskilt utsatta områden finns det även tendenser till mer systematiska hot samt våld mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Denna typ av område har en hög andel kriminella. Den tredje och sista kategorin, riskområde, är en mellannivå. Riskområde uppfyller de kriterier som definierar ett utsatt område men når inte fullt ut upp till kriterierna för ett särskilt utsatt område. Om inte åtgärder sätts in i dessa områden riskerar det att bli ett särskilt utsatt

område (Nationella operativa avdelningen, 2021). När vi i denna studie benämner utsatta områden är det denna definition vi utgår ifrån. Vi kommer att använda begreppet *utsatta områden* för samtliga tre kategorier. Samtliga fritidsverksamheter som vi valt för studien är belägna i det som NOA definierat vara utsatta områden.

Utifrån en lägesrapport från NOA (2021, s.14) uppges befolkningmängden i de utsatta områdena vara cirka 550 000 personer vilket motsvarar 5% av Sveriges befolkning. Andelen barn och ungdomar mellan 0-19 år utgör cirka en fjärdedel av befolkningmängden i de utsatta områdena under åren 2015-2020 och andelen tros sedan dess ha ökat i takt med att befolkningmängden i hela landet ökat (ibid.).

1.3.2 Fritidsverksamheter

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2019, s.7) beskriver fritidsverksamheter enligt följande: “Med öppen fritidsverksamhet avses fritidsgårdar, ungdomens hus eller liknande som unga kan besöka kostnadsfritt och till stora delar själva välja vad de vill göra.” Fritidsverksamheterna kan drivas offentligt, ideellt eller privat men finansieras vanligtvis av kommuner (ibid.) Fritidsgårdar är inte lagstadgade och är därmed frivilligt för kommuner att erbjuda (Lindström 2008 s.246). Däremot är det vanligt att kommuner erbjuder fritidsgårdar. Detta för att möjliggöra för fler barn och unga att få en meningsfull fritid och sysselsättning (Socialstyrelsen 2022, s.6).

2. Kunskapsläget

I detta avsnitt kommer kunskapsläget kring studiens ämnen att belysas genom bland annat forskning och rapporter. Avsnittet inleds med en redogörelse för vår litteratursökning. Detta följs av kunskapsläget kring fritidens betydelse för unga och därefter presenteras kunskap om de förutsättningar som krävs för en gynnsam fritidsgård. Vi kommer därefter att lyfta fram kunskapsläget kring ungdomskriminalitet. Här kommer riskfaktorer till att unga hamnar i kriminalitet samt det brottsförebyggande arbetet med unga att diskuteras.

2.1 Litteratursökning

För att fördjupa oss i vårt valda ämne har vi använt oss av sökmotorn Google och sökt med sökord som "Fritidsgårdar" och "Brottsförebyggande arbete" för att få en övergripande förståelse för kunskapsläget. Via Google fann vi därefter rapporter och artiklar kring ämnet som har varit av relevans. Vi har även använt oss av Lunds Universitet sökbas LUBsearch för att söka fram litteratur: Vid sökning via LUBsearch har vi avgränsat sökningen till att endast visa artiklar som är peer-reviewed. För att få fram relevant litteratur på LUBsearch har vi använt oss av sökord såsom "fritidsgårdar", "leisure time centers", "youth delinquency", "ungdomskriminalitet" samt "leisure activities". Vidare fann vi även relevant litteratur från referenslistor från annan litteratur vi tidigare funnit. Utöver detta har vi även använt oss av litteratur som vi funnit när vi sökt i de olika sökmotorerna.

2.2 Fritidsverksamheten

2.2.1 Fritidens betydelse för unga

Connelly, Maher och Pharris (2022) har studerat ostrukturerade samt strukturerade fritidsaktiviteters påverkan på akademiska resultat för unga i USA som tidigare varit involverade i barnskyddssystemet. Författarna har hämtat data ur *National Survey of Child and Adolescent Well-being II*. Resultatet av studien visar ett samband mellan barn med genomsnittliga nivåer av deltagande i strukturerade aktiviteter däribland deltagande i lag, klubbar, organisationer samt sport och högre akademiska prestationer (ibid., s.9). Författarna beskriver vidare att deltagande i fritidsaktiviteter hjälper unga att utvecklas socialt, emotionellt samt akademiskt och därför bör vara en prioriterad insats för barn som exempelvis upplevt trauma. Connelly, Maher och Pharris påpekar också vikten av att socialarbetare inom skola, samhälle och barnskyddssystemet lägger resurser på att säkerställa en rättvis tillgång för alla barn till fritidsaktiviteter. Författarna beskriver möjliga hinder för deltagande som kostnader, transport och tillgänglighet (ibid., s.11).

Fredriksson et al. (2018) undersöker i sin studie vikten av en meningsfull fritid för unga utifrån ett hälsofrämjande perspektiv genom att studera fritidsledare och ungas erfarenheter från två fritidsgårdar i mångkulturella bostadsområden i Sverige. Fredriksson et al. fann att fritidsgårdar strävar efter att arbeta med att stärka den unga individen och vara en inkluderande

och fostrande plats. Vidare kunde fritidsgårdarna bidra till en känsla av tillhörighet för de unga och verksamheten beskrevs av några besökare dessutom som ett extra hem. Vidare ser Fredriksson et al. fritidsledarens roll på fritidsgårdarna som central för de ungas utveckling. I studien beskrev de unga sina äldre ledare som rådgivare som kunde lyssna och vägleda dem.

Geidne et al. (2015, s.1170) fann i sin studie att många unga besökare på fritidsgårdar kommer från familjer med låg socioekonomisk status där flera lever i trångboddhet. I områden med låg socioekonomisk status fann författarna att föräldrarna ofta arbetade under oregelbundna arbetstider samt att de sällan ägde en bil. Detta resulterade i sin tur i svårigheter att få barn till fritidsaktiviteter inne i stan. Här kunde fritidsgårdarna i deras bostadsområde istället erbjuda de unga fritidsaktiviteter och en plats för de unga att utföra och ägna sig åt något de intresserar sig för och därav få en meningsfull fritid (ibid., s.1172).

Mahoney, Stattin och Lord (2004, s.558) fann i sin studie att unga med antisocialbeteende, ogynnsamma relationer till sina föräldrar och skola var mer sannolika att besöka de ostrukturerade fritidsgårdarna i Sverige. För unga som ofta besökte dessa ostrukturerade fritidsgårdarna fann man en förhöjd risk att utveckla ett antisocialt beteende än för de unga som inte besökte fritidsgårdarna (ibid., s.599). I motsats till de risker som de ostrukturerade fritidsgårdarna medförde fann Mahoney & Stattin (2000) att strukturerade aktiviteter var kopplat till lågt antisocialt beteende bland unga och därmed mer kopplat till att fostra goda sociala relationer. Vidare fann Mahoney, Stattin och Lord (2004, s.599) att kriminaliteten riskerade att öka bland ungdomarna om fritidsgården de besökte hade en låg grad av struktur och en låg personaltäthet. Mahoney, Stattin och Magnusson (2001) som undersökte om involvering i svenska ostrukturerade fritidsgårdar är relaterat till långsiktigt kriminalitet fann även att unga som besökte fritidsgårdarna vid 13 års ålder hade en signifikant högre risk av framtid involvering i kriminalitet än unga som inte besökte fritidsgårdarna. Involvering i de ostrukturerade fritidsgårdarna fann författarna därmed vara associerat med en ökad risk för kriminalitet, speciellt för de unga som besöker fritidsgården ofta (ibid., s.518).

2.2.2 Förutsättningar för en gynnsam fritidsgård

Koutakis (2008) diskuterar faktorer som kan bidra till en fritidsgårdsverksamhet med positiv inverkan på dess målgrupp. Den första faktorn som Koutakis belyser är vikten av att kommunpolitikerna värderar verksamheten som angelägen och meningsfull. Fritidsgårdar är

inget tvång från staten och därmed har personalen på fritidsgårdarna ett ansvar att visa på verksamhetens betydelse för kommunen och varför verksamheten förtjänar en del av den kommunala budgeten (Koutakis 2008, s.78). Fritidsgårdsverksamheten ses från vissa håll som kontroversiell och blir därför ofta ifrågasatt. För att påvisa sitt värde bör därför verksamheten presentera tydliga idéer och mål. Gynnsamt för verksamheten är att ha levande dokument där idéer och mål regelmässigt ses över och förändras med tiden (ibid., s.80). En fritidsgård som kommunal verksamhet fyller en viktig funktion precis som andra kommunala verksamheter. Koutakis påvisar också vikten av samverkan (ibid.). Han menar att samverkan kan vara ett bra tillfälle för fritidsgårdar att göra skillnad och visa funktionen de har. Därför är det viktigt att fritidsledarna inte undviker samverkan utan snarare söker forum och tillfällen för samverkan.

Vidare belyser Koutakis (2008) att kontinuitet är något som är viktigt för fritidsgårdar att upprätthålla. Kontinuitet och förutsägbarhet bidrar till känslor av trygghet och förväntan. Koutakis syftar på kontinuitet som har med öppettider och aktiviteter att göra men också kontinuitet vad gäller regler och normer. Det ska vara samma förutsättningar för alla oavsett vilken personal som är på plats (ibid.). Detta kan jämföras med ostrukturerade fritidsaktiviteter, där fritidsgårdar i vissa fall kan räknas in, som riskerar att öka ett antisocialt beteende hos unga som ligger i riskzon för ett sådant beteende (Mahoney, Stattin & Lord 2004).

Forkby (2008, s.18f) beskriver att man enligt två linjer kan beskriva samhällets arbete när det kommer till fritid för unga. Till att börja med finns det den linje som omfattar insatser som fokuserar på att förebygga en negativ utveckling. Den andra linjen lägger fokus på att främja en positiv utveckling, detta kan innebära att exempelvis lyfta den unges egna resurser via kreativt skapande och utvecklad delaktighet. Forkby beskriver vidare att förebyggande insatser främst riktar sig till en målgrupp som befinner sig i en riskzon medan främjande kan beskrivas rikta sig till en bredare målgrupp. Arbetet i praktiken ser dock inte så uppdelat ut då främjande och förebyggande insatser ofta verkar tillsammans, fritidsgårdar beskriver Forkby som en sådan insats. Fritidsgårdarna utgår ofta från ett främjande perspektiv men når i sitt arbete ofta unga som befinner sig i riskzonen och har eller är på väg att utveckla ett riskbeteende (ibid., s.19). För att ge ungdomar bra förutsättningar att utvecklas beskriver Forkby (ibid., s.21) vikten av att inta en helhetssyn på unga. I detta arbete är en kombination av ett främjande synsätt och förebyggande insatser att föredra. På så sätt finns det möjlighet att stärka den unges skyddsfaktorer men också att motverka riskfaktorer såväl på individnivå som på den sociala omgivningen.

Dahlstedt, Fejes och Ruschkowski (2019, s.640f.) har uppmärksammat tre egenskaper som beskriver den ideala fritidsledaren. Den idealtypiska ledaren beskrivs som demokratisk med fokus på relationsskapande och har förmåga att reflektera väl. Som ledare är det fördelaktigt att inta en positiv syn på de unga man möter och fokusera på styrkor och resurser som i längden kan hjälpa de unga att själva handskas med svårigheter (Hanström & Svenneke 2008, s.105).

Koutakis (2008) menar att arbetsgruppen på en fritidsgård till största del bör bestå av personer med lämplig utbildning, bra inställning samt ha arbetet som sin främsta sysselsättning. Detta underlättar för personalen att engagera sig, skapa relationer och tillsammans ständigt göra verksamheten till en bättre plats (ibid., s.78). Det är också av betydelse att personalen intar ett helhetsperspektiv för att kunna anpassa verksamheten utifrån sin målgrupp. Fritidsledarna har också ett ansvar att bygga relationer med besökarna över tid för att kunna våga utmana och ifrågasätta för att därmed göra skillnad i sitt arbete (ibid., s.79f.). Personalen på fritidsgårdar har också ett ansvar att förstå sin målgrupp utifrån inbyggda maktstrukturer och intersektionalitet som rangordnar människor i samhället utifrån exempelvis kön, klass och religiös tillhörighet (Hanström & Svenneke 2008, s.109).

2.3 Ungdomskriminalitet

2.3.1 Riskfaktorer

Att man vid något tillfälle under tonåren begår ett enskilt brott eller lagöverträdelse är inte särskilt ovanligt (Ring 2017, s.93). I en rapport framställd av BRÅ fann man att personer som gör sin brottsdebut i tidig ålder begår fler och allvarigare brott än de som gör sitt debutbrott i senare ålder (Brottsförebyggande rådet 2017, s. 295). Vidare fann man att de som begått sitt första brott vid 15-17 årsåldern har en mer omfattande brottsutveckling än de som haft sin brottsdebut senare. Det finns en mindre andel ungdomar som börjar begå brott innan de fyllt 15 år och dessa ungdomar löper större risk att hamna i långvarig kriminalitet (ibid.).

Vägen in till kriminalitet kan se olika ut. Ett återkommande tema till att unga begår kriminella handlingar eller hamnar i kriminalitet är att den unga har problematiska relationer till sin familj och/eller skola samt deras bostadsområde (Brottsförebyggande rådet, 2019). Andra tidiga riskfaktorer som har funnits ha starka samband med brottslighet kan hittas på individ-, familje- och miljönivå (Farrington & Welsh 2008; Liljeholm 2014).

Liljeholm (2014) undersöker i sin avhandling berättelser om ungdomskriminalitet i socioekonomiskt utsatta områden. Liljeholm urskiljer två olika tolkningsrepertoar: den normalitetsorienterade och den rättviseorienterade. I den normalitetsorienterade repertoaren kan förklaringar till kriminalitet ses som brister eller dysfunktioner på individnivå, familjenivå eller områdesnivå. I den rättviseorienterade repertoaren fann Liljeholm att ungdomskriminalitet kan ses som ett utsatthetsproblem där stigmatisering och exkluderingen till följd av en orättvis och ojämn resursfördelning i samhället kan ses som förklaringar till kriminalitet bland unga.

På individnivå kan riskfaktor handla om avvikande beteende till följd av individens personlighet och utveckling (Liljeholm 2014, s. 227). Låg intelligens, högt temperament, brist på empati och stark impulsivitet är några huvudsakliga faktor som kan hjälpa att förutse ett senare brottsligt beteende (Farrington & Welsh 2008, s.4)

På familjenivå kan föräldrarnas oförmåga att kunna gränssätta sina barn och ha tillsyn över barnen samt att ha en stor familj skapa ogynnsamma uppväxtvillkor (Liljeholm 2014, s.227; Farrington & Welsh 2008). Att ha kriminella eller antisociala föräldrar kan även här ses som riskfaktorer till att den unga själv sedan begår brottsliga handlingar (Farrington & Welsh 2008).

Riskfaktorer på områdes- och miljonivå kan vara att växa upp i ett område eller ett hushåll med låg socioekonomisk status (Liljeholm 2014, s.227; Farrington & Welsh 2008). När det handlar om områdesnivå poängteras det om vuxnas rädsla för kriminella gäng i områden och att det kan leda till att de vuxna inte vågar upprätthålla ordningen i området (Liljeholm 2014, s.227). Till följd får kriminella ungdomar ett fritt spelområde (ibid.). Att associeras med brottsliga vänner, eller gå på skolor med hög brottslighet anses även vara riskfaktorer för att den unga själv hamnar i kriminalitet (Farrington & Welsh 2008). Att bo i ett utsatt område präglad av trångboddhet och ekonomiska svårigheter kan därmed kunna ses som en riskfaktor för att unga dras in i kriminalitet (Liljeholm 2014, s. 219, 205 & 207).

2.3.2 Förebyggande insatser

Det brottsförebyggande arbetet är ett av polisens viktigaste arbetsområden. Mycket av det brottsförebyggande arbetet riktas mot ungdomar eftersom det kan förhindra tidig inblandning i brottslighet (Polisen 2018). Polisen är dock inte ensam i arbetet och samverkan med andra aktörer är av stor betydelse. Samverkans betydelse i det brottsförebyggande arbetet innebär att de olika aktörerna kan medföra olika kompetenser samt att de kan bidra med olika resurser (ibid.).

När det kommer till det brottsförebyggande arbetet talas det ofta om tidiga insatser. Tham (2017, s.322) beskriver att tidiga ingripanden inte endast bygger på att brottsligheten kan förutsägas utifrån tidiga riskfaktorer utan att det även finns åtgärder tillgängliga som kan minska brottsligheten. Tremblay och Craig (1995 se Tham 2017, s.322) fann att det brottsförebyggande arbetet har större sannolikhet att ge mer positiva resultat om interventionerna riktas mot flera av ungas riskfaktorer och inte endast en samt att arbetet påbörjas före puberteten. Beteendestörningar, kognitiva problem och brister i föräldraskap framhölls av författarna som särskilt viktiga områden när det kom till tidiga interventioner (ibid.).

Babik (2019) undersöker i sin studie betydelsen av tidiga interventioner för att hindra unga i USA från att hamna i gängkriminalitet. Babik nämner att olika policyprogram för tidiga interventioner måste vara dynamiska, komplexa samt måste tackla de riskfaktorer som finns till att hamna i gängkriminalitet. Dessa riskfaktorer menar Babik finns i den ungas familj, skolgång, vänner samt deras område (ibid., s.263). De förebyggande programmen har dock inte haft något stort genomslag i att förebygga att unga ansluter sig till gäng. Detta anser Babik vara eftersom det finns en bristande kunskap angående kriminella gäng hos skolor, på samhällsnivå och hos föräldrar. Babik menar på att förebyggande program borde satsas på och implementeras runt om i landet för att hjälpa att informera skolor, föräldrar och unga om riskerna med att gå med i gäng. Några viktiga aspekter i förebyggande program anger Babik vara följande; (1) Ta upp riskerna med att ansluta sig till en gäng, (2) Stärka familjer, (3) förbättra tillsynen över unga på samhällsnivå, (4) ge lärare möjligheten till utbildning för att kunna hantera stökiga elever, (5) Ge utbildning till föräldrar med stökiga och brottsaktiva ungdomar, (6) Öka vuxnas tillsyn över elever efter skolan, (7) Tillhandahålla en plats för ungdomskreation och remisser för tjänster (ibid.)

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt kommer vi att presentera studiens teoretiska perspektiv. Vi har valt att utgå ifrån begrepp ur Hirschis teori om sociala band, Merton strainteori samt Akers sociala inlärningsteori. Vi anser att teorierna tillsammans kan hjälpa till att förklara och förstå uppkomsten av kriminalitet och vilka faktorer som kan minska riskerna. Teorierna möjliggör en förståelse kring

fritidsverksamheternas arbetssätt. Samtliga begrepp från teorierna är översatta från engelska till svenska. Teorierna kommer att användas för att förstå och analysera empirin i uppsatsens resultat och analys.

3.1 Hirschis teori om sociala band

Hirschis teori om sociala band fokuserar på vad det är som gör att folk väljer att avstå från att begå brott. Enligt teorin är personer mer benägna att begå brott och ha ett normbrytande beteende när deras band till det konventionella samhället är svaga eller har brutits (Hirschi 1969, s.16). De sociala banden kan vara en individs relationer till personer i deras omgivning och en individs involvering och engagemang i utbildning samt fritidsaktiviteter. Teorin bygger på fyra centrala begrepp; *anknytning*, *delaktighet*, *åtagande* och *övertygelse* (ibid.). Samtliga begrepp har vi valt att använda oss av i uppsatsen.

Med anknytning anses det vara viktigt att ha goda och betydelsefulla relationer till konventionella personer i sin omgivning. Starkare band till andra personer leder till att individen kommer att ha dessa i åtanke om hen funderar på att begå ett brott (Hirschi 1969, s.83). Delaktighet handlar om att hålla sig tidsmässigt upptagen genom att delta i konventionella aktiviteter. Detta kan vara skolan, arbete eller föreningsaktiviteter. Om individen är upptagen med konventionella aktiviteter kommer det inte finnas tid för att begå brottsliga handlingar. Detta då individen är bunden till olika tider som måste upprätthållas och följas (ibid., s.22). Med åtagande betraktas tanken att en individ som investerar tid i något såsom utbildning, relationer eller aktiviteter kommer vid tanken av att begå en brottslig handling överväga vilken risk och påverkan det kan komma att ha på det man investerat sin tid i. En individ som lagt mycket tid och åtagande på en aktivitet kommer enligt teorin inte vara lika benägen att riskera förlora detta för en brottslig handling (ibid., s.20). Avsaknaden av övertygelsen eller tron att brottsligt beteende är fel riskerar leda till att en individ begår brottsliga handlingar (ibid., s.198f.). Individen måste instämma med samhällets rådande normer, exempelvis att brott är fel, för att avstå från att begå brottsliga handlingar. Om individen är i en miljö där det förekommer mycket kriminalitet kan individen själv börja anta dessa attityder och värderingar som ökar riskerna för att begå lagöverträdelser (ibid.).

3.2 Mertons strainteorin

Enligt Mertons strainteorin ses samhällets struktur som roten till uppkomsten av kriminellt eller avvikande beteende (Sarnecki 2010, s. 57). Merton menar att ett stort fokus ligger på samhällets etablerade livsmål såsom ekonomisk och social framgång. Detta leder till att de individer med lägst resurser i samhället hamnar i *strain* (ibid., s.58). Denna strain kan leda till att individer som är begränsade av samhällets sociala strukturer upplever att de måste använda ett avvikande beteende för att nå samhällets livsmål (ibid., s.58). Brottslighet kan därmed orsakas av motsättningen mellan mål och medel. Merton påpekar dock att fattigdom, eller andra begränsningar inte i sig behöver innebära en förhöjd risk för brottslighet utan att det är fattigdom i relation till det rådande samhällets normer om bland annat ekonomisk framgång som leder till strain och vidare ett avvikande beteende (ibid., s.61).

Teorin bygger på fem olika begrepp som förklarar individens anpassning till samhället. Dessa är följande: *konformitet*, *innovation*, *ritualister*, *tillbakadragande* och *uppror* (Sarnecki 2010). I uppsatsen har vi valt att endast utgå utifrån Mertons begrepp om innovation då vi anser att detta är mest användbart för att förklara varför en individ begår brott enligt vårt syfte.

Merton menar att de individer som faller under innovation omfattar de etablerade målen i samhället men saknar medel för att uppnå dessa (Sarnecki 2010, s.59). Det kan handla om att individen befinner sig i en lägre samhällsklass som inte förmår individen att uppnå den ekonomiska och sociala framgången och därmed hamnar i strain (ibid.). Med innovation menas då att dessa individer uppfinner alternativa sätt för att uppnå målen. Ett exempel kan vara att individen begår brottsliga handlingar för att uppnå ekonomisk framgång och liknande status som det omgivande samhället.

3.3 Akers sociala inlärningsteori

Akers sociala inlärningsteori syftar till att beskriva underliggande faktorer till varför individer begår normavvikande handlingar (Nicholson & Higgins 2017, s.12). Enligt teorin uppstår kriminellt beteende när de positiva konsekvenserna av ett avvikande beteende är starkare än de positiva konsekvenserna av ett normativt beteende. Akers beskriver fyra huvudsakliga begrepp: *differentiell association*, *definitioner*, *differentiell förstärkning* och *imitation* (ibid., s.13). För vår uppsats har vi valt att lägga fokus vid differentiell förstärkning och imitation.

Differentiell förstärkning handlar om att individer tenderar att handla på ett visst sätt utifrån handlingens följder (Nicholson & Higgins 2017, s.14). Följderna som kan innefatta både belöningar men också olika typer av bestraffningar. Genom följderna av en handling kan positiva beteende förstärkas och oönskat beteende försvagas (ibid.). Imitation beskriver hur individer lär sig och tar efter beteende genom att observera personer i sin omgivning. Detta innefattar också att individer observerar hur omgivningen reagerar på den observerade personens handlingar. Imitationen kan ske direkt genom att se individer i omgivningen men också genom indirekt observation genom exempelvis media. Aker beskriver att beteende tenderar att imiteras när rollmodellen är i direkt kontakt med observatören (ibid.).

4. Metod

I följande avsnitt kommer vi att redogöra för vårt val av metod. Hur vi gått tillväga under studiens process och metodens tillförlitlighet kommer att diskuteras. Vidare kommer vi att redogöra för studiens etiska överväganden. Avslutningsvis förklarar vi hur arbetsfördelningen sett ut under processen.

4.1 Val av metod

Syftet med denna studie är att undersöka hur kommunala fritidsverksamheter i utsatta områden kan arbeta brottsförebyggande med barn och ungdomar. Eftersom vi är intresserade av att undersöka personalens beskrivningar av hur arbetet på verksamheterna kan se ut har vi valt att anlägga en kvalitativ ansats. I kvalitativ forskning läggs vikten vid att få en förståelse för respondenternas tolkning och förståelse av den sociala verkligheten. Direkt samspel är vad som utgör grunden för att förstå en annan individs medvetande och vi inhämtar social kunskap genom att få tillgång till detta medvetande (Bryman 2018, s.476 f.). Genom denna beskrivning står det klart att en kvalitativ ansats är vad som lämpar sig bäst för vår studie.

För att besvara studiens frågeställningar har vi genomfört enskilda semistrukturerade intervjuer. Vad som utmärker kvalitativa intervjuer är att forskaren är ute efter respondenternas verklighetsuppfattning (Bryman 2018, s.561f.). Utifrån detta är det av vikt att följa vad respondenten väljer att tala om under intervjun. Flexibilitet och följsamhet är något som vidare

kan beskriva kvalitativa intervjuer. Detta hjälper forskaren att få uttömmande svar som också speglas av det som respondenten tycker är viktigt (Bryman 2018, s.561f.). Detta är något som vi haft fokus på under våra intervjuer. Att följa respondenten och ge utrymme för respondentens tankar kring våra frågor och teman. Under semistrukturerade intervjuer utgår forskaren som oftast utifrån en intervjuguide, detta är också vad vi valde att göra (se bilaga 3). Intervjuguiden består då ofta av ett antal teman som respondenten får svara och berätta om. Ostrukturerad intervju är en annan typ av kvalitativ intervjustil, denna typ av intervju kan liknas vid ett samtal där forskaren ställer frågor och respondenten får tala mer fritt (Bryman 2018, s.562f.). Vi har valt att genomföra semistrukturerade intervjuer då vi har ett antal frågeställningar vi vill få besvarade och semistrukturerade intervjuer hjälper oss därmed inte missa för oss viktiga teman.

Vi har genomfört samtliga intervjuer digitalt förutom en som skett fysiskt. Av vårt informationsbrev (se bilaga 1) framgick att vi i första hand planerade att genomföra intervjuerna digitalt för att underlätta medverkan oavsett geografisk plats. Intervjupersonerna har i den mån det varit möjligt själv fått chans att själv välja hur intervjun skulle genomföras. Vi har inte på förhand delat med oss av vår intervjuguide. Detta eftersom vi ville ha spontana svar och att intervjuerna skulle vara mer flexibla. Båda uppsatsens skribenter har deltagit under samtliga intervjuer utom en. Vi har under intervjuerna valt att dela på ansvaret som samtalsledare.

4.2 Urval

Målinriktat urval är den mest framträdande urvalsmetoden i kvalitativ forskning (Bryman 2018, s.498). Tillvägagångssättet för denna urvalsmetod är att forskaren strategiskt söker intervjupersoner som man tror kan besvara studiens frågeställningar (ibid., s.496). Detta är vad vi gjort när vi sökte respondenter för vår studie. En typ av målstyrd urvalsmetod är kriteriestyrt urval. Vid kriteriestyrt urval faller valet av respondenter på de som uppfyller en eller flera kriterier ställda av forskaren (ibid., s.497). Kraven som vi ställde var att respondenterna jobbar eller har jobbat på en fritidsverksamhet i ett utsatt område. För de som har jobbat var kravet att det inte var längre än ett år sedan de arbetade som fritidsledare i ett utsatt område samt att personen fortfarande på något sätt var involverad i fritidsverksamheten.

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015, s.40) beskriver att respondenter kan nås genom tvåstegsurval. Vad detta innebär är att i ett första steg välja ut passande organisationer. Detta kan underlätta snarare än att direkt söka individer. Nästa steg enligt denna metod är att välja ut

individer från valda organisationer. Författarna beskriver att det är fördelaktigt att ta hjälp från exempelvis chefer eller andra ansvariga för organisationen. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015, s.40) beskriver att det kan vara till fördel att själv göra ett slumpvist urval av anställda i organisationen för att undvika att respondenten påverkas av organisationens intresse (ibid.).

Vi började med att välja ut aktuella kommunala fritidsverksamheter som var placerade i utsatta områden utifrån polisens kartläggning. Till en början valde vi enbart kommunala verksamheter i en större stad. Vi insåg dock snabbt att vi behövde öka vårt urval. Detta utifrån den tidsbegränsning vi haft att slutföra arbetet och den tid vi beräknade att det skulle ta att få svar från verksamheterna. Vi valde då istället att inkludera samtliga kommunala fritidsverksamheter belägna i utsatta områden i Sverige med direkta kontaktuppgifter. Likt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) beskriver valde vi att ta hjälp av ansvariga i organisationen att vidarebefordra vårt informationsbrev (se bilaga 1). I några fall fanns telefonnummer till samtliga anställda, då detta fanns valde vi att skicka sms till de anställda med vårt informationsbrev för att öka möjligheten att finna respondenter. Utifrån detta tillvägagångssätt fick vi kontakt med chefer som i sin tur gav oss kontaktuppgifter till anställda ute i verksamheten och i vissa fall fick vi direkt kontakt med anställda fritidsledare. När intervjun var bestämd skickade vi också ut ett utförligt informationsbrev för att ge en tydligare beskrivning av studiens bakgrund (se bilaga 2). Vi utvecklade även information kring bland annat samtycke. Det utförliga informationsbrevet blev också som en påminnelse för de medverkande om den kommande intervjun. På detta sätt fick vi inbokade intervjuer med fem respondenter från fritidsverksamheter i stora som små kommuner runt om i Sverige.

Snöbollsurval innebär att en vald respondent tillfrågas om de i sin tur känner någon som kan tänkas medverka i studien (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s.41). Efter genomförda intervjuer frågade vi samtliga respondenter om de hade kollegor på verksamheten som eventuellt skulle vara intresserade av att delta. Det var genom snöbollsurval vi fick kontakt med en sjätte och sista respondent.

Vi anser att de sex genomförda intervjuerna alla var fylliga och av god kvalitet. Respondenterna skiljer sig i ålder, kön och arbetslivserfarenhet. Endast två respondenter är från samma verksamhet. Detta anser vi vara positivt då de alla har olika förutsättningar och perspektiv på studiens ämne. Vi fann tidigt mönster och upplevde efter de sex intervjuerna teoretisk mättnad. Vi hade inte på förhand någon tanke om urvalsstorlek. Bryman (2018, s.501)

beskriver att teoretisk mättnad är uppnådd då forskaren inte längre får material som leder till nya teoretiska insikter. Vi kan inte med säkerhet säga att fler intervjuer inte hade bidragit med en djupare förståelse kring vårt syfte. Däremot ledde vår upplevelse av teoretisk mättnad och intervjuer av god kvalitet i samband med svårigheten att få tag på fler respondenter till att vi ansåg sex intervjuer vara tillräckligt för att besvara studiens frågeställningar.

4.3 Förförståelse

För att vi skulle ha möjlighet att förhålla oss kritiska under processen reflekterade vi både enskilt och tillsammans innan början av arbetet kring vår förförståelse kring ämnet och har fortsatt göra detta genomgående under processen. Detta för att skapa en medvetenhet kring hur det kan komma att påverka vår utgångspunkt, studiens process och resultat. Genom denna medvetenhet kring vår förförståelse har vi kunnat göra en så rättvis analys av materialet som möjligt.

Reflexivitet innebär att vara mottaglig för och förstå hur det politiska, kulturella och sociala sammanhanget påverkar en (Bryman 2018, s.471). Våra värderingar och vår utbildning har en inverkan på oss och vi har varit medvetna om detta under processen. Vi har inte heller någon relation till de vi studerat, intervjupersonerna har vi fått kontakt med utifrån deras roll som personal på fritidsverksamheter. Att vara införstådd i sin relation till intervjupersonerna kan benämnas metodologisk självmedvetenhet (ibid.).

4.4 Metodens tillförlitlighet

För att bedöma kvalitativ forskning hänvisar Bryman (2018, s.467) till Lincoln och Guba (1985) som presenterat två kriterier för denna bedömning: tillförlitlighet och äkthet. Tillförlitlighet delas upp i delkriterierna: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt möjligheten att styrka och konfirmera.

Trovärdighet handlar om att visa att forskningen genomförts i enlighet med aktuella regler. Vidare handlar det om att förse respondenterna med forskningens resultat samt syfte för att säkerställa att man tolkat deras sociala verklighet rätt (Bryman 2018, s.467). Vi har under processen uppnått detta bland annat genom att redogöra för våra etiska övervägande

Överförbarhet handlar om att sträva efter fylliga och täta beskrivningar och därmed uppnå ett djup snarare än bredd i sin studie vilket ofta är målet i kvalitativ forskning (Bryman

2018, s.467f.). Vi är medvetna om att vi undersökt ett antal respondenter som gav oss sina unika beskrivningar av deras syn på arbetet. Det finns därför inte möjlighet att påstå att det ser likadant ut för alla fritidsledare. Vi har dock strävat efter att uppnå fylliga beskrivningar och på så sätt uppnå överförbarhet enligt ovan definition.

Kriteriet pålitlighet uppnås genom att forskaren antar ett granskande synsätt. Detta innebär att redogöra för samtliga delar av processen och uppvisa transparens. Det kan vara till fördel att ta hjälp av granskare som kan ge sina synpunkter på forskningen (Bryman 2018, s.468). Vi uppnår detta genom att vara öppna för hur vår process sett ut. Vi har också haft vår handledare vid vår sida som varit vår granskare genom forskningsprocessen.

Slutligen det sista kriteriet, möjligheten att styrka och konfirmera. Detta kriterium uppnås genom att visa att man som forskare handlat i god tro. Utifrån förståelsen att det inte är möjligt att åstadkomma total objektivitet i samhällelig forskning är det fortfarande av betydelse att inte låta egna värderingar påverka studien och dess resultat (Bryman 2018, s.470). Vi har redogjort för vår förförståelse och har under processens gång tillsammans reflekterat för att inte låta våra erfarenheter, värderingar och åsikter påverka utgången av studien.

Äkthet har i sin tur också ett antal delkriterier, dessa är enligt följande: rättvis bild, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet och taktisk autenticitet (Bryman, s.470). Rättvis bild betyder att studien framhäver en rättvis bild av undersökningens respondenter och deras berättelser. Ontologisk autenticitet ska svara på frågan huruvida deltagarna i studien har fått en bättre förståelse för studiens ämne och sin situation efter sitt medverkande. Pedagogisk autenticitet ställer sig frågan om undersökningen lett fram till att de medverkande fått en bättre förståelse av hur andra personer i samma miljö upplever sin situation. Katalytisk och taktisk autenticitet handlar om huruvida deltagarna efter sin medverkan kan förändra sin situation och om studien gjort att de medverkande har bättre möjligheter att genomföra denna förändring (ibid.). Genom sitt deltagande har respondenter som deltagit i vår studie fått chans att diskutera och reflektera kring sitt arbete och sin roll på verksamheten. Vi har också öppnat för möjligheten att få uppsatsen skickad till sig, på så sätt kan respondenterna få en förståelse för ämnet i studien de medverkat i. Vi har gjort det vi kan för att ge en rättvis bild av våra respondenternas berättelser.

4.5 Bearbetning och analys

Då vi fick samtycke att ljudinspela samtliga intervjuer blev vårt första steg i vår bearbetning att transkribera intervjuerna. Öberg (2015, s.63) beskriver att transkribering med fördel sker så snart som möjligt efter intervjuerna för att allting då finns kvar i minnet. Efter varje intervju påbörjade vi transkribering samma dag. Då vi transkriberade olika intervjuer använde vi transkriberingarna för att läsa igenom och göra oss bekanta med vårt material (Bryman 2018, s.707). Då vi bekantade oss med materialet påbörjades initial kodning. Detta innebär att vara öppen för vad man finner och spontant kommentera upptäckterna (Rennstam & Wästerfors 2015, s.224). Detta gjorde vi genom att färgmarkera vad vi fann intressant i vårt material. En selektiv kodning påbörjades när vi upptäckte mönster i kodningen (ibid.). Vi började då med att ändra färgmarkeringarna till specifika färger knutna till teman med relevans för våra frågeställningar. Exempel på ett tema vi då fann var "upprätthållande av struktur". Detta innebär att vi genomfört en tematisk analys då vi under vår selektiva kodning fokuserade på just teman (Bryman 2018, s.707). Avslutningsvis reducerade vi ner materialet då det inte var möjligt att presentera allting i resultatet (Rennstam & Wästerfors 2015, s.228). Syftet med att reducera är enligt Rennstam och Wästerfors (ibid.) att framhäva en god representation av materialet, materialet ska presenteras selektivt men rättvist. Vi har valt att reducera till det som varit relevant och rättvist utifrån gruppen respondenter samt våra frågeställningar.

4.6 Etiska överväganden

Inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning finns det fyra övergripande forskningsetiska principer: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Eldén 2020, s.30f.). Principernas syfte är att ge forskaren och undersökningsdeltagare normer så att det kan ske en god avvägning mellan individskyddet och forskningskravet vid en eventuell konflikt (Vetenskapsrådet 2002, s.6). Vi har under processens gång tagit hänsyn till de forskningsetiska principerna för att upprätthålla god forskningssed.

Informationskravet handlar om att varje respondent ska få nödvändig information kring studiens syfte och hänger samma med samtyckeskravet som handlar om att få information kring samtycke och medverkan (Vetenskapsrådet 2002, s.7ff.). De som valt att medverka i studien blev först skriftligen informerade genom ett informationsbrev (se bilaga 1) kring studiens syfte och

vad som kommer att förväntas av deras deltagande i intervjun. Innan intervjuerna skickades ett utförligt informationsbrev (se bilaga 2) ut för att ge respondenterna tid att läsa igenom detta innan tiden för intervjun. Av det utförliga informationsbrevet framgick att de kunde dra tillbaka sitt samtycke närsomhelst om de ångrat sitt deltagande och att de inte behövde svara på någon fråga de inte ville. De som sedan valde att medverka blev därefter vid intervjutillfället informerade muntligt om studien och dess syfte samt samtycke igen. Innan intervjun påbörjades ställdes frågan om de gav sitt samtycke för deltagande samt om vi hade deras samtycke att spela in intervjun. På så sätt har vi tagit hänsyn till informations- och samtyckeskravet.

Konfidentialitetskravet och nyttjandekravet handlar bland annat om att ta hänsyn till respondenternas rätt till anonymitet och att materialet enbart används för studiens ändamål (Vetenskapsrådet 2002, s. 12ff.). För att ta hänsyn till konfidentialitets- och nyttjandekravet har vi för att respektera respondenternas integritet och för att de ska känna sig trygga med att svara uppriktigt valt att anonymisera alla som medverkat. Namnen som används i studien är därmed fiktiva namn. För att ytterligare bibehålla anonymiteten har vi valt att inte skriva ut namn på fritidsverksamheterna eller vilken stad verksamheten ligger i mer än att den ligger i ett utsatt område. Detta då vi inte anser att mer detaljinriktad information kring var och vilken verksamhet det rör sig om är väsentligt för studien. Vi har behandlat och haft personuppgifter samt ljudinspelningar säkert förvarat. Vid transkribering har vi tagit bort namn och efter transkribering har ljudfilerna raderats.

4.7 Arbetsfördelning

Vi har innan arbetets början diskuterat och varit överens om ett arbetssätt som fungerar för oss båda. Vi strävade under processen efter att sitta så mycket som möjligt tillsammans och skriva. Under arbetet har vi delat arbetsbelastningen jämnt mellan oss båda för att det ska vara så rättvist som möjligt. Under uppsatsens olika delar har vi för att underlätta skrivandet, även då vi inte varit tillsammans, genom att dela upp olika ämnen eller områden mellan oss. Vi har läst varandras textutkast och diskuterat allt som vi skriver oss emellan varandra för att säkerställa att vi är överens om det som skrivs. Vi har under arbetsprocessen också satt upp delmål som gjort att vi båda vetat vilka krav vi ställer på oss själva och varandra.

5. Resultat & Analys

I följande avsnitt kommer resultat från genomförda intervjuer att presenteras och analyseras utifrån begrepp från Hirschis teori om sociala band, Mertons strainteori och Akers social inlärningsteori samt tidigare forskning. Vi har valt att benämna intervjupersonerna med fiktiva namn. Dessa är följande: Omar, Anna, Daniella, Martin, Nadja och Patrik. Samtliga intervjupersoner har fritidsledarutbildningen gemensamt förutom Martin som är utbildad socionom och Patrik som studerat kultur, samhälle, mediegestaltning. Erfarenheten av att ha arbetat på fritidsverksamheterna skiljer sig mellan 7-45 år. Kortast tid har Nadja arbetat och längst tid Anna. Personalen arbetar alla på kommunala fritidsverksamheter som benämns fritidsgårdar förutom Daniella som arbetar på en verksamhet som benämns som en öppen fritidsverksamhet. Gemensamt för samtliga verksamheter är att de är kommunala fritidsverksamheter och ligger i områden som av NOA klassificerats som utsatta områden. Målgruppen för verksamheterna är som yngst 10 och äldst upp till 19 år.

5.1 Fritidsverksamheterna

5.1.1 Förebyggande arbete och det främjande perspektivet

På frågan om fritidspersonalen upplever att de har möjligheten att arbeta brottsförebyggande instämmer de flesta med att de har den möjligheten. Dock beskrivs inte förebyggande arbete som deras huvudansvar eller främsta syftet med verksamheten. Både Daniella, Anna, Patrik och Nadja anser sig arbeta utifrån ett främjande perspektiv snarare än ett förebyggande. Däremot ansåg de att det främjande arbetet i sin tur blir förebyggande. En av anledningarna till varför de väljer att benämna arbetet som främjande och inte förebyggande är enligt Nadja på grund av att man inte vill normalisera orden "brott" och "kriminalitet". En annan anledning var som Anna beskriver att om man skulle benämna arbetet som förebyggande skulle det i grunden betyda att det finns något som är dåligt.

Jag skulle beskriva det som så att vi jobbar inte förebyggande. Fast det blir förbyggande. Vi jobbar utifrån ett främjande perspektiv. Och det är att göra en liten tankevända i huvudet. För att om man jobbar förebyggande så utgår man

oftast ifrån att det finns någonting som inte funkar. Som är dåligt. Är ni med? Kriminalitet till exempel. Främjande arbete, då utgår man ifrån att jobba med den individ som kliver in genom dörren och jobba utifrån det som är positivt med den personen. (Anna)

Detta stämmer överens med hur Forkby (2008) beskriver arbetet med ungas fritid, att det främjande och förebyggande arbetet går hand i hand och behövs för att utveckla en helhetsbild. Vad Anna beskriver i citatet ovan kan också jämföras med Hanström och Svennekes (2008) syn på vad som är viktiga egenskaper hos en ledare. Att se ungdomens egna styrkor och resurser samt inta en positiv syn på individerna man möter. När det kommer till det brottsförebyggande arbetet, instämmer samtliga respondenter att insatser i tidigt ålder är väsentligt. Både Omar, Martin och Patrik anser att tidiga insatser bör riktas mot unga redan när de går i fjärde klass. Att begå sitt första brott innan 15 års ålder har även visats innebära en förhöjd risk för att den unga kan hamna i långvarig kriminalitet (Brottsförebyggande rådet 2017). Detta kan motivera varför intervjupersonerna lyfte just vikten av brottsförebyggande insatser redan i låg ålder.

Dom är renodlade kriminella vid 16 årsåldern när dom kommer till den fasen när dom är renodlade kriminella är det skitsvårt att vända, alltså deras livsstil, det är jättesvårt för då är dom redan skyldiga gänget förpliktelser, i form av vapen, knark, skulder och dom har för mycket förpliktelser gentemot gänget. Det är inte bara att dra sig ur och bo kvar på samma ort. (Omar)

Martin berättar att unga i deras område ofta blir erbjudna att prova droger, detta redan från 9 års ålder. Kriminaliteten är utifrån vad Martin beskriver närvarande redan i ung ålder och därmed riskerar kriminaliteten normaliseras tidigt. I Hirschis teori om sociala band (1969) talar han om vikten av att en individ måste ha en *övertygelse* om att det är viktigt att följa rådande samhällsnormer som till exempel att kriminalitet är olämpligt. Utifrån det Martin berättar kan man se att i och med droger och kriminalitet blir en del av den ungas vardag i tidig ålder kan beteendet riskera att bli normaliserat. Om inte den unga får övertygelsen om att kriminalitet är fel i tidig ålder kan individen riskera att själv hamna i ett riskfyllt beteende som innefattar kriminella attityder (ibid.). Fritidsverksamhetens roll kan bli att hjälpa unga att få denna övertygelse och

vägleda i en positiv riktning. Verksamheterna har denna möjlighet då personalen träffar barnen regelbundet redan i ung ålder. Frivilligheten och kravlösheten, jämfört med exempelvis skolan, nämner majoriteten av respondenterna som en fördel med verksamheten för att nå och motivera unga.

5.1.2 Målgruppen

När det kommer till målgruppen och deras ålder arbetar intervjuade verksamheter med barn och unga i åldrarna 10-19 år. Övervägande del av respondenter nämner under intervjuerna att trots uppdrag från kommunen att de ska arbeta med en viss ålder går flera utanför detta, både lägre och högre i ålder. Flera av intervjupersonerna beskriver det som viktigare att hjälpa de som söker sig till verksamheterna än att vara låst vid sitt uppdrag vad gäller ålder.

Att arbeta med ungdomar beskriver flera av respondenterna vidare som utmanande. Omar beskriver deras främsta målgrupp som unga som befinner sig i en slags gråzon, mellan att ha ena foten till att vara skötsamma och andra foten på väg in i kriminalitet. Trots att de arbetar med en utmanande målgrupp beskriver flera att det motiveras av utmaningen och brinner för sitt arbete. Detta då de dagligen möter fina och varma ungdomar. Fritidsverksamheterna som deltagit är som tidigare nämnt alla verksamma i utsatta områden som enligt polisen präglas av låg socioekonomisk status. Att växa upp och bo i ett område med låg socioekonomisk status är även identifierade riskfaktorer för att en ung kan riskera att dras in i kriminalitet (Liljeholm, 2014, Farrington & Welsh 2008). På frågan om personalen upplever att de arbetar med en målgrupp som befinner sig i social utsatthet svarar samtliga respondenter att det gör dem. Daniella vill dock poängtera att detta inte är något som syns utåt och att ungdomarna inte borde definieras utifrån sitt område. Den sociala utsattheten beskrivs av intervjupersonerna i form av trångboddhet, fattigdom, arbetslöshet och kriminalitet. Nadja påpekar att ett utsatt område inte endast behöver präglas av kriminalitet utan även annan problematik som barnfattigdom och hedersproblematik.

Vi möter ungdomar som har kriminell bakgrund, oftast det är mycket springisar, det är rekryteringar av yngre målgrupp. Det är mycket social oro i skolan, att det inte funkar, att det hamnar snett liksom. Det är också socioekonomiska problem, bor trångt hemma och får inte ro hemma. Det ligger alltid något bakom deras

beteende på något sätt att de hamnar snett. Kan vara fel umgänge, att de umgås med fel människor, och de bor i det här området så blir dom ju lätt påverkade av varandra. (Daniella)

Som nämnts inledningsvis präglas samtliga områden där verksamheterna är belägna av socioekonomiska och strukturella problem. Daniella beskriver att det alltid finns något som ligger bakom ungdomarnas normbrytande beteende, i vissa fall innefattar bakomliggande faktorer strukturella omständigheter. Detta kan förstås utifrån Mertons strainteorier, som ser samhällets strukturer som roten till kriminellt beteende. Närmare bestämt Mertons begrepp innovation som handlar om ett sätt att anpassa sig för att passa in under samhällets normer. Det västerländska samhällets fokus på ekonomisk framgång kan bidra till att de individer med minst förutsättningar söker sig efter alternativa lösningar för att nå denna framgång (Sarnecki 2010). Det exempel på normbrytande beteende som respondenterna ofta nämner är kopplingen till kriminella gäng och drogförsäljning, något som ger de unga möjligheten att börja tjäna pengar. Att tjäna pengar genom kriminella handlingar kan utifrån teorin därmed ses som en alternativ lösning att nå framgång. Martin nämner att så fort den unga börjar tjäna pengar genom kriminella handlingar och förstå pengars betydelse förlorar fritidsverksamheten sin förmåga att nå den unga. Därav är det viktigt att fånga upp dem unga tidigt.

5.1.3 Att skapa en meningsfull fritid

Samtliga intervjupersoner ser fritidsverksamheten som en viktig plats för unga att utforska sina intressen och få ta del av meningsfulla aktiviteter. Fritidsverksamhetens målgrupp som redogjorts för ovan lever som sagt i olika former av social utsatthet och därav bland annat under svåra ekonomiska förhållanden. Geidne et al (2015) diskuterar i sin studie vikten av att erbjuda unga som bor i områden med låg socioekonomisk status en kostnadsfri meningsfull fritid. Samtliga fritidsverksamheter erbjuder gratis aktiviteter vilket möjliggör för alla unga att delta oavsett deras ekonomiska situation.

Deras föräldrar har inte råd och betala deras fritid så de kommer till oss, kostnadsfritt och får mellanmål och får ta del av våra aktiviteter som är schemalagda under en vecka. (Omar)

Att skapa en meningsfull fritid var ett återkommande tema för samtliga intervjupersoner. Anna beskriver bland annat deras område som föreningslöst, det vill säga att det finns en brist på föreningar som erbjuder aktiviteter för unga. Hirschi (1969) stödjer att delaktighet i en fritidsaktivitet kan vara en brottsreducerande faktor och att avsaknaden av delaktighet kan leda till att en ung person söker sig till normbrytande beteenden och normavvikande handlingar. Hirschi (1969) menar vidare att om en ungdom håller sig tidsmässigt upptagen kommer hen inte att ha tid att begå normbrytande handlingar. Om man då tänker sig att det är brist på föreningsliv i samband med att ungdomen befinner sig i en miljö där kriminalitet är mer förekommande och mer lättillgängligt kan det lättare möjliggöra för en ung person att ta fel väg. Fritidsverksamheten kan därmed här ses som en extra viktig plats i utsatta områden för att bidra till att unga håller sig tidsmässigt upptagna efter skoltid och inte söker sig efter annat.

Vi håller dem borta från skit, om man ska kolla så. Det finns personal som är med dom på kvällarna, det hade liksom lika väl vara att man stänger ner sen finns det ingenting ute på i samhället. Det är bra att det finns kvällsgrejer att göra liksom.
(Nadja)

Verksamheterna har också en möjlighet att vara flexibla och respondenterna beskriver att de har öppet till sent på kvällarna samt under helger och skollov. Nadja beskriver att det är bra att det finns saker att göra även på kvällen, att det finns vuxen kontroll och aktiviteter som håller ungdomar borta från "skit". Detta möjliggör alltså för fritidsverksamheter att hjälpa ungdomarna till delaktighet enligt Hirschis definition även under tider då samhället inte erbjuder andra aktiviteter.

De är ju unga, de är naiva, det är som är skillnaden är att här har de kriminalitet tillgängligt ganska snabbare än vad ett annat område som är fin område om man säger så. (Daniella)

Samtliga intervjupersoner trycker på vikten av att aktiviteterna som fritidsverksamheten erbjuder behöver vara strukturerade och att fritidsgården inte endast skall vara ett ställe för unga att

“chilla” på. Tidigare forskning har visat på att fritidsgårdar som har få eller helt saknar strukturerade aktiviteter leder till att de unga istället riskerar att utveckla ett antisocialt beteende som i sin tur leder till en förhöjd risk att hamna i kriminalitet (Mahoney, Stattin & Heather 2004; Mahoney, Stattin & Magnusson 2001). Patrik beskriver i likhet med detta vad som riskerar att hända på verksamheten om det enbart erbjuds ostrukturerade aktiviteter.

Då blir det i min värld, så leder det till att det blir en ganska homogen grupp som besöker gården. [...] Det är svårare att jobba mot en förändring om det bara är den gruppen där. Så om vi har den gruppen men också en dansgrupp som är, några som spelar schack och någon lagar mat. Då blir det en blandning, då är det också lättare att få med vissa från de här bara hänga runt grupperingarna. (Patrik)

I samband med citatet ovan beskriver Patrik vad han menar med grupperna som hänger runt. Gruppen beskriver han består av de unga som ofta befinner sig i en riskzon och som inte har några speciella fritidsaktiviteter. En blandning av individer är alltså vad Patrik menar möjliggör förändring. För att få en blandning av besökare menar Patrik att det är viktigt att erbjuda strukturerade aktiviteter. Samtliga fritidsverksamheter erbjuder dock också ostrukturerade aktiviteter såsom pingis, bakning och tv-spel. För majoriteten av respondenterna var det dock av vikt att poängtera att detta endast utgör en liten del av arbetet och att strukturerade aktiviteter skall vara dominerande. Verksamheten som enbart erbjuder strukturerade aktiviteter är den enda som också väljer att inte benämna sig som fritidsgård utan öppen fritidsverksamhet.

Kriminalitet är den bästa integrationen vi har i Sverige, det bryr sig inte vart man kommer ifrån, vilken religion man har, de har ett gemensamt mål att sälja knark och tjäna pengar, det är en fantastisk integration fast i fel riktning. (Omar)

Motiv för att ansluta sig till kriminella gäng kan vara att det bidrar till känslan av att vara del av en gemenskap och uppleva trygghet. Vidare kan kriminalitet därmed fungera som en sysselsättning för unga som lever i avsaknad av andra fritidsaktiviteter (Liljeholm 2014). Detta kan förklara varför intervjupersonerna ansåg det viktigt att hitta aktiviteter som faktiskt intresserar de unga och bidrar till känslan av samhörighet och gemenskap. För en stor del av

intervjupersonerna är ungdomarnas egna delaktighet en viktig faktor i att skapa en meningsfull fritid. Ungdomar fick på flera av gårdarna möjlighet att vara aktiva i grupper och planera och utföra ordnade aktiviteter. Genom detta beskriver respondenterna att ungdomarna lär sig att vara ansvarstagande samt respektera andras viljor. Genom delaktighet i aktiviteter kan den unga även utveckla positiva anknytningar till både vuxna och jämnåriga vilket Hirschi (1969) anser vara en viktig brottsreducerande faktor.

5.2 Personalens roll på fritidsverksamheterna

5.2.1 Relationsskapande

Att skapa goda relationer är något som samtliga intervjupersoner anser vara viktigt i deras arbete och för vissa nödvändigt för att överhuvudtaget kunna göra skillnad för den unga. Patrik beskriver relationsskapandet som det viktigaste arbetet för personalen på verksamheten där han arbetar.

De här relationerna som vi var inne på, det är de absolut viktigaste för att det inte ska gå åt fel håll. (Patrik)

Enligt Hirschis teori om sociala band leder anknytning till personer i en individs omgivning till att individen kommer att beröras av deras åsikter och reaktioner till följd av deras beteende (Hirschi 1969). Detta i sin tur leder till att unga avstår från att begå brottsliga handlingar (ibid.). Genom att personalen på fritidsverksamheterna arbetar med relationer kan man därmed tänka sig att många av ungdomarna skapar starka band till personalen. Om den unga spenderar mycket tid på att bygga upp relationer med personalen kan detta i sin tur ses som ett åtagande enligt Hirschi. Detta kan vidare leda till att risken minskar för unga att välja att begå brott eftersom de riskerar att göra någon besviken och förstöra de relationer man lagt tid på att bygga upp.

Vi är inte bara fritidsledare, vi är allt. Vi är deras syster, mamma, pappa, fritidsledare, psykolog, lärare, städerska ja allt möjligt. (Nadja)

Det som enligt respondenterna genomgående beskrivs som viktigt för att kunna skapa goda relationer mellan de själva och ungdomarna är att man ska finnas där och göra tid för ungdomen, vara inlyssnande och se sina besökare. Att bygga relationer med ungdomarna är något som Koutakis (2008) beskriver som väsentligt för att kunna våga utmana och göra skillnad i sitt arbete med unga. Både Omar och Patrik beskriver och påpekar extra på vikten av att se ungdomen. Genom att bli sedd menar dem att risken minskar för att den unga söker sig efter annat för att få uppmärksamhet. Patrik berättar att han tillsammans med sina kollegor lägger stort fokus på att lära sig besökarnas namn. Detta är ett sätt för dem att välkomna ungdomarna och visa att de ser alla som besöker gården. Intervjupersonerna nämner inte många hinder för relationsskapandet. Nadja berättar dock att de ibland måste göra orosanmälningar till socialtjänsten. När en orosanmälan måste upprättas upplevs relationen mellan fritidsledaren och den unga påverkas negativt.

Det är ifall om det är problematik och du behöver göra en orosanmälan, soc är inblandad. De kanske tappar förtroende. På det sättet har man ju upplevt att de tar kanske distans. De ser ju socialen som något jobbigt och så, på det sättet har man ju märkt av att då backar ungdomarna väldigt mycket. (Nadja)

5.2.2 Förebilder

Något som vi under intervjuernas gång upptäckte var att fritidsledarna verkade fungera som en slags förebild för de unga. Detta kan jämföras med Fredriksson et al. (2018) som i sin studie fann att unga besökare kunde se personalen som rådgivare. Bland annat Nadja och Omar beskriver situationer då de kunnat finnas för de unga genom att visa sig sårbara men också genom att dela med sig av sina egna livserfarenheter.

Killarna är ju jättesvåra att nå och har ett visst sätt att vara på och har lärt upp sig på det sättet att man inte ska prata känslor och så. Vi försöker jobba med det, speciellt från våra manliga kollegor till exempel, att det är okej att prata om känslor och så här du vet. (Nadja)

För att utveckla förståelsen kring personalens roll kan det jämföras med Akers begrepp imitation (Nicholson & Higgins 2017). De unga kan genom observation och interaktion med personalen imitera och lära sig av deras beteende. I Nadjas citat ovan refererade hon till en situation då en manlig kollega började prata om känslor. Detta ledde vidare till att en ung kille som satt med dem också vågade öppna upp sig. Man kan här se att den unga killen imiterade den manliga kollegans beteende. Detta då han såg att reaktionen på när den manliga kollegan pratade om sina känslor var positiva och inte skambelagda. Omar berättar även att fritidsgården för många blir ett andra hem. Omar menar att personalen därmed måste vara goda förebilder för unga. Exempelvis menar Omar att genom att visa för ungdomarna att han suttit bakom en skolbänk och studerat vidare efter gymnasiet kan det motivera och inspirera de unga att göra detsamma. Detta blir ytterligare ett exempel på hur ungdomarna kan tänkas imitera personalens handlingar utifrån Akers begrepp imitation och i framtiden eventuellt inspireras av personalen.

5.2.3 Att upprätthålla struktur och arbeta konsekvent

Gemensamt för samtliga intervjupersoner är att det är viktigt att arbeta konsekvent och upprätthålla en struktur på fritidsverksamheten. Att arbeta konsekvent kan även bidra till att fritidsverksamheterna har möjlighet att forma och bidra till ett visst beteende sett utifrån Akers sociala inlärningsteori. Detta blir tydligt när den unga på fritidsverksamheterna uppvisar ett beteende eller handling som inte är önskvärt. Respondenterna beskriver att oönskat beteende får konsekvenser, exempelvis genom att de blir hemskickade. Vikten av att arbeta konsekvent och med konsekvenser kan man vidare förstå utifrån Akers sociala inlärningsteori. Detta genom att den unga får en bestraffning i följd av beteendet som i sin tur gör att beteendet kommer att försvagas, det Aker benämner differentiell förstärkning (Nicholson & Higgins 2017). Omar berättar att några ungdomar en gång sprängde hans kollegas bil. Efter händelsen valde de att stå på sig och inte låta rädsla ta över, utan ungdomarna som sprängde bilen blev avstängda från fritidsgården. Genom denna konsekvens är det möjligt att beteendet inte upprepas utifrån begreppet differentiell förstärkning. Martin menar i enlighet med detta att ungdomar som blir avstängda ofta känner ånger då de ser andra unga som får fortsätta komma till gården och att de då vill samma sak.

Du får komma när du vill och så, men du måste sköta dig. Det är totalt nolltolerans på språk och på dåligt, och det gäller även när vi får höra på det som händer i skolan. (Martin)

Samtliga intervjupersoner menar på att det ligger mycket vikt på att personalgruppen är sammanhållande och har en gemensam syn på de regler som gäller på fritidsverksamheten. Både Omar, Nadja och Martin menar på att om man saknar struktur och en sammanhållande personalgrupp så kan de unga ta över. Koutakis (2008) menar att denna kontinuitet i regler bidrar till en förutsägbarhet över vad som gäller på fritidsgården oavsett vilken personal som jobbar. Till följd kan denna kontinuitet då även bidra till en trygghet för besökarna.

Vi har en viss struktur och regler, annars hade det varit kaos här inne. (Nadja)

Omar berättar att det är viktigt att vara konsekvent och säga till den unga om den gjort något fel. Han menar att det inte gör något om man skäller på en ungdom som gjort fel eftersom det visar för den unga att man bryr sig. Däremot menar Omar att för att detta ska kunna mottas måste det finnas en bra och ömsesidig relation mellan personalen och ungdomen. Detta visar åter på vikten av positiv anknytning, vilket är en viktig brottsreducerande faktor (Hirschi 1969).

Samtliga intervjupersoner nämner vikten av att vara utbildad. Detta då det bidrar till en gemensam grund att stå på, särskilt eftersom personal ofta har likartade utbildningar vilket även det kan bidra till struktur på verksamheten. Vilket kan jämföras med Koutakis (2008) som belyser att personal på fritidsgårdar bör bestå av personer med lämplig och passande utbildning för arbetet. Förutom den gemensamma grunden är det få av intervjupersonerna som kan säga konkret vad deras utbildning gett dem. Omar beskriver att många stora kommuner anställer utbildad personal däribland före detta kriminella. Risken med detta beskriver Omar vara att personen fortfarande kan ha "gatan i sig". Istället för att vara en förebild för de unga och dela med sig av sitt kriminella förflutna kan det slå fel och snarare bidra till ett negativt inflytande. Flera intervjupersoner nämner dock att utbildning inte betyder allt.

Hade vi inte jobbat med hjärtat, så hade vi ju inte gjort ett bra arbete. (Patrik)

Att brinna för sitt arbete menar Patrik tillsammans med andra vara väsentligt för att genomföra ett gynnsamt arbete. Förutom det påpekar också Nadja att det i slutändan är din erfarenhet som formar dig till den du är i ditt arbete.

5.3 Fritidsverksamhetens möjligheter, hinder och utmaningar

5.3.1 Samverkan

I början av analysen nämnde vi att en stor del av intervjupersonerna arbetar utifrån ett främjande perspektiv. Många anser dock att det inte räcker att endast fritidsverksamheten arbetar främjande och förebyggande utan merparten ansåg också att det är viktigt att samverka med andra myndigheter och aktörer såsom polisen, socialtjänsten och skolan. Detta då det är tillsammans som man i sin tur kan uppnå ett brottsförebyggande arbete. Samverkan med aktörer som polis och socialtjänst beskrivs av samtliga intervjupersoner förutom en som väldigt viktigt. Intressant att poängtera är att den intervjuperson som inte anser samverkan vara lika essentiellt för verksamheten är Martin som har en socionomutbildning och haft tidigare erfarenheter av att arbeta inom socialtjänsten. Viktigt att poängtera är att han fortfarande tycker att samverkan är viktigt, men benämner det inte som viktigt i lika utsträckning som övriga. Anna menar att genom att samverka med socialtjänsten kan de slussa ungdomar vidare eftersom socialtjänstens personal besitter en annan kompetens som hon beskriver att de själva som fritidsledare inte har. Man kan därmed förstå varför Martin som har socionomutbildning och arbetat inom socialtjänsten inte är i lika stort behov av samverkan med socialtjänsten. Detta eftersom han med sin tidigare erfarenhet redan besitter mycket av den kunskap som personalen på socialtjänsten har. Han har därmed en annan ingång till socialtjänsten som han själv beskriver det.

Jag tycker det är superbra med samverkan. Det känns mer tryggt, tryggt genom att det blir tryggare miljö för andra ungdomar här inne när vi har mycket ungdomar som är här inne och rekryterar exempelvis. När vi har den samverkan med polisen blir arbetet mycket bättre. (Daniella)

Omar berättar att de har väldigt mycket kontakt med polis och socialtjänst och det även händer att polisen och socialtjänsten vänder sig till fritidspersonalen för att rådfråga över hur man bör

hantera vissa ungdomar. Både Anna och Nadja beskriver vidare att samverka med polis inte alltid behöver ske när det gäller något negativt som hänt. Detta kan ske genom att polis svänger förbi fritidsgården för att umgås med ungdomarna på ett avslappnat sätt genom att till exempel spela biljard eller pingis med dem. Intervjupersonerna beskriver också att de anser att det är viktigt för ungdomarna att få ett ansikte på poliserna och skapa en positiv relation till dem. Anna och Daniella nämner specifikt att polisen blir mer av ett naturligt inslag och normaliserat för besökarna om de kommer till gården och visar sig då och då. Detta kan vara extra betydelsefullt i utsatta områden som kan ses ha en lägre tillit till rättsväsendet och därmed lägre benägenhet att anmäla om något sker (Nationella operativa avdelningen, 2021). Vidare kan detta bidra till att unga får chansen att skapa positiva anknytningar till polisen som även kan ses som en brottsreducerande faktor.

Polisen brukar komma hit och bara komma förbi en stund. Spelar lite biljard med dem, skapar liksom trygghet så det inte handlar alltid att dom kommer hit för att någonting har hänt. Utan bara för att, bara för att ta det lugnt och umgås med ungdomarna. (Nadja)

Något som både Daniella och Nadja anser var viktigt är att man även arbetar med att få en mer positiv bild av polisen men framför allt socialtjänsten. Detta då många föräldrar till de unga som besöker deras fritidsgårdar känner oro inför socialtjänsten och att de kommer att ta deras barn. Den negativa bilden av socialtjänsten kan därmed bidra till att föräldrar inte vågar söka hjälp för deras ungdomars riskbeteende. Fritidsverksamheterna har alltså en möjlighet att arbeta även genom att nå ungdomarnas föräldrar vilket speciellt Nadja och Martin påpekar. Både för att informera om verksamheten och andra aktörer men också för att uppmärksamma föräldrarna på deras barns riskbeteende.

Normalisera att socialen inte är ett spöke, vilket ni kan ha hört mycket det här med att socialen tar våra barn. Vi försöker hela tiden göra det normaliserat det här med polis och såhär det är för trygghet och inget som jobbar mot er. (Daniella)

Slutligen, det som flera av intervjupersonerna beskriver vara ett hinder i samverkan med andra myndigheter är sekretessen. Sekretessen bidrar enligt Nadja till en frustration av att inte veta vad som händer med orosanmälningarna och ungdomarna det rör sig om.

5.3.2 Resurser

För att överhuvudtaget kunna hålla igång fritidsverksamheterna krävs resurser i både personal och finansiella medel. Tidigare har vi belyst vikten av att verksamheterna erbjuder strukturerade aktiviteter. För att kunna genomföra och anordna strukturerade aktiviteter på fritidsverksamheten är det ett faktum att det måste finnas finansiella resurser. Detta eftersom att anordna strukturerade aktiviteter är kostsamt, speciellt när verksamheten är kostnadsfri för de unga. När det kommer till finansiella resurser instämmer de intervjupersoner som arbetar i mindre kommuner att deras verksamhet har tillräckligt medan de intervjupersoner som arbetar i större kommuner anser att det är en bristvara. Intervjupersonerna från storstadskommunerna beskriver även att de upplever resursbrist i form av personal.

Inte bara en typ av supersocial på-person utan det behöver också vara någon som är mer lugn och någon som tillbakadragen och någon som är... Det måste vara en mångfacetterad grupp för att det ska tilltala olika typer av människor. (Patrik)

Som nämnts tidigare är det viktigt för fritidsledarna att bygga goda relationer med dem unga för att kunna nå fram och arbeta med dem. Att det finns brist på resurser i form av personal kan därmed ha en negativ inverkan på att kunna genomföra arbetet. En större personalgrupp kan vara till fördel utifrån vad Patrik beskriver, att vara en personalgrupp med olika egenskaper som tilltalar olika individer. Martin beskriver i enlighet med detta att man inte kan tycka om alla och att det därför är viktigt att det finns en stor personalgrupp.

Har du inte en personlig kontakt med en ung kille eller tjej. Då kan du inte göra något. (Martin)

Nadja menar att personalbrist i kommunen lett till att fritidsgårdar med kort varsel behövt hålla stängt och att detta är ohållbart i längden. Detta påverkar kontinuiteten i öppettider och kan

därmed påverka besökarnas förväntan på verksamheten (Koutakis 2008). Brist på personal kan i samband med låg struktur i sin tur leda till en förhöjd risk för kriminalitet bland de besökande ungdomarna (Mahoney, Stattin & Lord 2004). Detta visar på vikten av hög personaltäthet.

5.3.3 Att behöva bevisa sin plats

Samtliga intervjupersoner beskriver att deras arbete på fritidsverksamheterna är betydelsefullt och nödvändigt men ändå bemöts många av dem med negativ attityd från samhället. Koutakis (2008) menar att personalen på fritidsverksamheter har ett ansvar att visa verksamhetens betydelse för kommunen. Detta för att påvisa varför verksamheten förtjänar en del av den kommunala budgeten (ibid.). Omar beskriver att han aldrig upplevt någon större finansiell resursbrist då hans kommun har förstått värdet av verksamheten. Omar beskriver att denna förståelse bidragit till att kommunen förstår syftet med fritidsgården och därmed anser det vara legitimt när de söker extra underlag.

Så här är det ju att man ska ju veta att fritidsgårdar är ju ingen lagstadgad verksamhet. Det betyder ju att du i princip ganska enkelt kan plocka bort sån verksamhet. Och så är det väl vi har väl kämpat liksom jämt för att fritidsgårdar ska bli sedda och hörda och för att folk ska förstå att man är en viktig plats och man gör ett bra jobb. Så är det ju och ibland får man jobba lite extra och då får man liksom se till att man syns lite mer man får bjuda in politiker man får bjuda in knäppa tjänstemän som inte fattar nåt. Och förklara vad det är egentligen är för någonting då. Och det är väldigt många människor som inte vet vad en fritidsgård är faktiskt. (Anna)

För att visa verksamhetens betydelse för samhället och göra sig förtjänt av den kommunala budgeten lyfter Koutakis (2008) fram vikten av samverkan. Fritidsverksamheter bör prioritera samverkan för att göra sig sedda och hörda. Detta är precis vad Anna beskriver, att de måste jobba lite extra och bjuda in bland annat politiker för att visa sitt syfte.

För det är av förklarliga skäl så att personer inte vill att folk ska omvändas om jag uttrycker ordet. De som redan är springpojkar, de som redan är på väg dit, de som tjänar småpengar av de kriminella. De vill gärna dom kriminella behålla. (Martin)

Slutligen, utifrån citatet ovan kan man förstå att kriminella ser fritidsgårdens positiva inverkan på unga. Martin berättar i samband med ovan att deras fritidsgård blivit utsatt för grov skadegörelse som hindrat deras verksamhet för att hålla öppet på deras vanliga plats. Att kriminella tar steg i att förstöra verksamheten och är rädda att fritidsverksamheterna hjälper unga som dem kriminella annars hade velat rekrytera kan i sig ses som ett kvitto på att fritidsgårdarna har en betydelse i det brottsförebyggandet arbetet.

6. Diskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur kommunala fritidsverksamheter i utsatta områden i Sverige kan arbeta brottsförebyggande. Utgångspunkten för att kunna besvara syftet har varit följande frågeställningar: (1) Vilka arbetsmetoder beskriver personalen på fritidsverksamheterna för att arbeta brottsförebyggande? (2) På vilket sätt beskriver personalen att verksamhetens arbete påverkas av deras geografiska plats? (3) Vad främjar respektive hindrar fritidsverksamheten att arbeta brottsförebyggande?

Det kan konstateras att personalen inte anser att deras huvudsakliga mål eller syfte är att arbeta brottsförebyggande men att deras arbete indirekt blir förebyggande. Hur verksamheterna arbetar skiljer sig något, majoriteten anser att de arbetar främjande snarare än förebyggande. Vi kan dock se att främjande arbete och förebyggande arbete är svårt att skilja åt och att de två arbetssätten ofta verkar parallellt. Trots skillnaden i hur de benämner sitt arbete kan det konstateras att verksamheternas arbete i praktiken ser väldigt lika ut. Att arbeta och hitta sätt för att bygga relationer är något som beskrivs vara centralt för övervägande. Utöver relationsskapandet är det för verksamheterna viktigt att upprätthålla struktur och arbeta konsekvent.

Personalen på fritidsverksamheterna beskriver att deras geografiska plats, att befinna sig i ett utsatt område, påverkar deras arbete på så sätt att de kan möta en målgrupp som står inför

andra förutsättningar än vad det omgivande samhället gör. Utifrån resultatet är det tydligt att området präglas av många av de riskfaktorer som finns för att en ung person kan riskera att hamna i kriminalitet. Faktorer såsom svåra ekonomiska förhållanden, trångboddhet och brist på föreningsliv är några av de framkomna riskerna. Här kunde vi se att fritidsverksamheterna kunde fylla ett tomrum i området och därmed bidra till en meningsfull fritid för de unga. Att kriminalitet är närvarande i områdena, de ungas och personalens vardag är ett faktum för majoriteten. Detta ges i uttryck genom att personalen bevitnat unga som burit vapen och droger samt att de sett försök till rekrytering inne på och runt om verksamheterna.

Det vi funnit främja det brottsförebyggande arbete på fritidsverksamheterna är framförallt att de kan bidra till en meningsfull fritid som är kostnadsfri där unga får chansen att skapa betydelsefulla relationer till såväl personal som jämnåriga. För att ha möjlighet att bygga relationer är det av vikt att personalen besitter rätt egenskaper och kompetens. Resultatet visar bland annat betydelsen av att vara inkännande, en bra lyssnare samt ha en lämplig utbildning. Struktur och en sammanhållande arbetsgrupp framkommer i resultatet som viktiga beståndsdelar för att bedriva en gynnsam och betydelsefull verksamhet. Genom att falla i struktur riskerar verksamheten att få motsatt effekt och vara en plats där antisocialt beteende fostras. Något som beskrivs vara en viktig del av det brottsförebyggande arbetet är möjligheten att kunna samverka med andra aktörer såsom polis och socialtjänst. Samverkan uppfattas bidra till trygghet för både ungdomarna och personalen. Samverkan har även setts vara viktigt för fritidsverksamheten att etablera sig och för att bli sedd av kommunen och samhället i stort. Detta kan dock även ses som ett hinder. Att fritidsverksamheten måste samverka med redan legitima aktörer som polis och socialtjänst för att kunna bevisa sig viktiga. Brist på samverkan riskerar att bidra till en negativ föreställning om verksamheterna samt bortprioritering vad gäller kommunens resurser. Vi kan inte dra någon större slutsats över vem och vilka verksamheter som upplever resursbrist. De som upplevde resursbrist av våra respondenter var dock de som arbetade i större kommuner. Detta kan innebära att de måste konkurrera med fler verksamheter än de som är belägna mindre kommuner.

Sammanfattningsvis, genom verksamheternas direkta kontakt med ungdomarna samt möjlighet till att ge dem en meningsfull fritid där intressen och relationer har möjlighet att fostras är det ingen tvekan om att fritidsverksamheterna kan ha en mer betydande roll i det brottsförebyggande arbetet än vad de får erkännande för. Detta kräver dock att kommuner väljer

att satsa på fritidsverksamheterna eftersom det är de som i slutändan styr mängden resurser. Utöver detta skulle det vara till fördel för verksamheterna att ge samhället en bättre förståelse för vad verksamheterna gör och bidrar med och därmed eliminera sin negativa stämpel.

Några avslutande tankar som väckts under studiens gång är frågor kring påverkan av ordval och hur olika begrepp definieras och används. Redan under första intervjun ville respondenten påpeka att hen väljer att benämna området som "prioriterat" istället för "utsatt". Detta då hen upplever utsatt som ett väldigt starkt ord. Detta väcker tankar kring vilken påverkan områdets klassificering som utsatt har på omgivningens bild av området och hur det påverkar självbilden av de personer som bor i området. Vidare funderar vi över vad utsatt betyder egentligen? Utöver detta ville respondenter inte tala om "förebyggande", "brott" eller "kriminalitet" trots diskussion om rekrytering på verksamheten. Förklaringen till detta var att man inte vill normalisera orden och utgå ifrån att det finns något dåligt att arbeta med. Frågan då är vilken påverkan detta får, om problemen existerar men inte talas om?

7. Källförteckning

Babik, Kristin (2019). Youth & Delinquency: An Anthropological View of Street Gangs, Early Intervention & Policy Implications. *University of Florida Journal of Law and Public Policy*, 29(2), s. 237–264.

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Malmö: Liber

BRÅ-rapport (2019). Skjutningar i kriminella miljöer. En intervjustudie [Hämtad 2023-04-04]

BRÅ-rapport (2017). Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2015. [Hämtad 2023-04-04]

Connelly, Sarah E. , Erin J. Maher & Angela B. Pharris (2022). Playing to Succeed: The Impact of Extracurricular Activity Participation on Academic Achievement for Youth Involved with the Child Welfare System. *Child and Adolescent Social Work Journal* s. 1–15.

Eldén, Sara (2020). *Forskningsetik. Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur AB

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015). Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Farrington, David P. & Welsh, Brandon C. (2008). *Saving children from a life of crime: Early risk factors and effective interventions*. Oxford University Press Inc.

Forkby, Torbjörn (2008). Främjande mötesplatskulturer. I Ungdomsstyrelsen (red.). *Mötesplatser för unga – aktörerna, vägvalen och politikerna*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Geidne, Susanna, Ingelsa Fredriksson, Koutuv Dalal & Charli Eriksson (2015). Two NGO-run youth-centers in multicultural, socially deprived suburbs in Sweden: Who are the participants? *Health*. 7(9), s. 1158–1174

Hanström, Mia & Diana Pettersson Svenneke (2008). “Det räcker inte att tänka med hjärtat” I Ungdomsstyrelsen (red.). *Mötesplatser för unga – aktörerna, vägvalen och politikerna*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Koutakis, Nikolaus (2008). Fritidsledare är viktigast av allt. I Ungdomsstyrelsen (red.). *Mötesplatser för unga – aktörerna, vägvalen och politikerna*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Lindström, Lisbeth (2008). Nya utmaningar väntar fritidspolitiken. I Ungdomsstyrelsen (red.). *Mötesplatser för unga – aktörerna, vägvalen och politikerna*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Liljeholm Hansson, Susanne (2014). *Berättelser om ungdomsgång i förorten. Genus, makt och moral*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet.

Mahoney, Joseph L., Håkan Stattin & Lord Heather (2004). 'Unstructured youth recreation centre participation and antisocial behaviour development: Selection influences and the moderating role of antisocial peers', *International Journal of Behavioral Development*, 28(6), pp. 553–560

Mahoney, Joseph L., Håkan Stattin & David Magnusson (2001). 'Youth recreation centre participation and criminal offending: A 20-year longitudinal study of Swedish boys', *International Journal of Behavioral Development*, 25(6), pp. 509–520

Mahoney, Joseph L., Stattin, Håkan (2000). 'Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context', *Journal of Adolescence*, 23(2), pp. 113–127

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2019) Öppna fritidsverksamheten.

Nationella operativa avdelningen (2021). *Lägesbild över utsatta områden. Regeringsuppdrag 2021*. Stockholm: Polismyndigheten.

Nicholson, Jason & Geroge E. Haggins (2017). Social structure Social Learning Theory: Preventing Crime and Violence. I: Brent Teasdale & Mindy S. Bradley (red.). *Preventing Crime and Violence*. Cham, Switzerland: Springer.

Polisen (2022a). Unga som begår brott – lagar och fakta. [<https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/ungdomsbrott/>] Hämtad: 2023-03-30

Polisen (2022b). Unga som begår brott – polisens arbete. [<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/ungdomsbrott/>] Hämtad: 2023-03-30

Polisen (2018) Brottsförebyggande arbete - polisens arbete <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/brottsforebyggande-arbete/> Hämtad 2023-04-18

Regeringskansliet (2023). Regeringens första 100 dagar: Kriminalitet. [<https://www.regeringen.se/artiklar/2023/01/regeringens-forsta-100-dagar-kriminalitet/>].

Hämtad: 2023-03-30

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015). Att analysera och skriva. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Ring, Jonas (2017). Riskfaktorer och brott. I: Estrada, Felipe & flyghed, Janne (red.) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Studentlitteratur: Lund

Ruschkowski, Andreas, Magnus Dahlstedt & Andreas Fejes (2019). Shaping the democratic, relational, and reflective youth recreation leader. *International Journal of Lifelong Education*, 38(6), s. 632–643.

Sarnecki, Jerzy (2010). Brottsligheten och samhället. Studentlitteratur: Lund

Socialstyrelsen (2013). *Unga och brott i Sverige – Underlagsrapport till Barns och ungas hälsa, vård och omsorg*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2022). *Redovisning av 2021 års uppdrag om sociala insatser i utsatta områden (A2020/02651, A2021/01981)* Stockholm: Socialstyrelsen

Tham, Henrik (2017). Tidiga ingripanden som kriminalpolitisk strategi. I: Estrada, Felipe & flyghed, Janne (red.) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Studentlitteratur: Lund

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Öberg, Peter (2015). Livshistorieintervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Bilaga 1 - Informationsbrev

Informationsbrev

Vi är två socionomstudenter, Maja och Mathilda, från Lunds Universitet som nu ska skriva vår kandidatuppsats inom valfritt område i socialt arbete. Syftet med vår studie är att undersöka fritidsgårdars roll i det brottsförebyggande arbetet. Vi är därmed intresserade av att intervjua personal på fritidsgårdar i utsatta områden för att få insyn i hur detta arbete kan se ut. Vi har valt att fokusera på fritidsgårdar eftersom vi anser att detta är en betydelsefull plats när det gäller arbete med unga. Detta eftersom personalen på fritidsgårdar är i direkt och nära kontakt med våra ungdomar.

Till dig som vill medverka:

Vi värdesätter din integritet och du som medverkar kommer att vara anonymiserad i undersökningen och det insamlade materialet kommer endast att användas för undersökningens syfte. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt och du som medverkar kan när som helst dra tillbaka ditt samtycke och därmed avsluta din medverkan.

Vi beräknar att intervjuerna kommer ta ca. 45-60 minuter och intervjuerna kommer i första hand att ske digitalt för att underlätta medverkan oavsett geografisk plats. Ljudinspelning kommer att ske endast vid ditt samtycke.

Inför ditt deltagande kommer du att få mer information om studiens syfte.

Om du är intresserad av att medverka, kontakta oss vänligen via mail eller telefon. Tveka inte att höra av dig om du har några frågor eller funderingar gällande undersökningen och din medverkan! Kontaktuppgifter till oss finner du nedan.

Hör gärna av dig snarast, tack på förhand!

Kontaktuppgifter

Mathilda Richt Jönsson: Ma1305ri-s@stundet.lu.se tel: 0733180207

Maja Sätervi: Ma5724sa-s@student.lu.se tel: 0703420037

Handledare: Lars Ohlsson lars.ohlsson@soch.lu.se

Bilaga 2 - Utförligt informationsbrev

Utförligt informationsbrev

Vi vill börja med att tacka att du valt att medverka i vår studie kring fritidsgårdars betydelse för det brottsförebyggande arbetet. Följande informationsbrev innehåller viktig information för dig som deltar i studien.

Bakgrund

Kriminalitet är ett ständigt diskuterat samhällsproblem och inte minst det brottsförebyggande arbetet och hur vi som samhälle kan se till att unga inte hamnar i kriminalitet. Ungas fritid kan ses som en tid som saknar vuxen kontroll. Många unga har inte tillgång till att gå på fritidsaktiviteter och där tror vi att fritidsgårdar kan göra stor skillnad. Varför vi har valt att fokusera på utsatta områden är då det utifrån polisens definition förekommer en högre grad av kriminalitet och där unga då kan tendera att exponeras för kriminalitet i större uträkning. Vi är därmed intresserade av att undersöka hur fritidsgårdar i våra utsatta områden kan arbeta brottsförebyggande genom att vara en möjlig trygg plats och ge en värdefull fritid.

Information till dig som medverkar

Intervjun kommer att ske digitalt och beräknas att ta cirka 40-60 minuter beroende på svarslängden. Vår förhoppning är att få lov att spela in intervjun för att lättare och mer genomförligt kunna transkribera intervjun efteråt. Detta för att försäkra oss om att det vi skriver är det som har sagts.

Om du som deltar vill ta del av den färdiga studien kan du få den mailad till dig efter att den blivit godkänd vid examineringen från Lunds Universitet.

Frivillighet och anonymitet

Du som deltar kan när du vill avbryta din medverkan och dra tillbaka ditt samtycke utan förklaring. Du kan efter intervjun kontakta oss om det är något du inte vill att vi tar med i uppsatsen som framkommit under intervjun. Du som medverkar kommer att vara anonymiserad. Varken namn på dig, kommun eller arbetsplats kommer att nämnas i studien. All information, personuppgifter samt eventuell inspelning kommer att förvaras säkert. Efter transkribering kommer inspelningarna att raderas. Du som medverkar ska känna dig trygg att dela med dig av det du önskar utan att detta påverkar dig eller din arbetsplats.

Samtycke

Genom att delge ditt samtycke muntligen innan intervjun ger du Maja Sätervi och Mathilda Richt Jönsson rätt att använda den information du delar med dig av för vår uppsats. Ditt samtycke visar också att du tagit del av informationen i detta informationsbrev samt fått möjlighet att ställa frågor om studien.

Bilaga 3 - Intervjuguide

Information

- *Samtycke*
- *Studiens bakgrund/ studiens syfte.*

Inledande

- *Utbildning*
- *Anställning/roll*
- *Arbetslivserfarenhet*

Om arbetet/fritidsgården

- *Målgruppen*
- *Social utsatthet*
- *Aktiviteter*
- *Geografisk plats*

Brottsförebyggande arbete

- *Kriminalitet*
- *Vad erbjuder fritidsgården?*
- *Hur ser arbetet ut? Individ- och gruppnivå?*

Hinder/möjligheter

- *Kompetens*
- *Resurser*
- *Samverkan*

Framtiden

- *Utveckling och möjligheter*
- *Planer framåt?*

Avslutande

- *Tillägg, tacka för medverkan.*